

บทความวิทยานิพนธ์
การประเมินโครงการเรียนร่วม
กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาลวัดป่าเรไร จังหวัดร้อยเอ็ด
An Evaluation of a Co-learning Project
A case study of Wat Pa Rerai Municipal Changwat Roi Et

มัตติยากร กลมพันธ์¹
ดร. มนตรี อन्हันตรักษ์²
ดร. ชวลิต ชูกำแหง³

บทคัดย่อ

การเรียนร่วมระหว่างเด็กพิเศษกับเด็กปกติสามารถช่วยให้เด็กปรับตัวเข้ากับสังคมจริงและโลกจริงได้ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินและเสนอรูปแบบโครงการเรียนร่วม จังหวัดร้อยเอ็ด ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยยึดรูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model ซึ่งประเมินองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต กรณีศึกษา โรงเรียนเทศบาลวัดป่าเรไร สังกัด กองการศึกษาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ และไม่เป็นการ จากผู้บริหาร คณะครู ผู้ปกครอง และนักเรียน รวมทั้งการวิเคราะห์เอกสาร และนำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยสรุป ได้ดังนี้

ด้านบริบท รูปแบบการเรียนร่วมที่ใช้ในการบริหารจัดการใช้โครงสร้างของซีท (SEAT) มีหลักการและแนวคิดให้เด็กพิเศษมีโอกาสได้เข้าเรียนกับเด็กปกติให้มากที่สุด วัตถุประสงค์สำคัญของโครงการเรียนร่วมก็เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กพิเศษได้อยู่ร่วมในสังคมกับเด็กปกติ ผู้บริหาร คณะครู ผู้ปกครอง และนักเรียน เข้าใจจุดมุ่งหมายของโครงการ มีการกำหนดนโยบายในการดำเนินโครงการที่ชัดเจน

¹มหาบัณฑิตสาขาการวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²อาจารย์ ประจำภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³อาจารย์ ประจำภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ด้านปัจจัยนำเข้า จำนวนบุคลากร เงินงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินโครงการยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่าที่ควร ค่าตอบแทนของครูผู้สอนเด็กพิเศษจะได้รับในอัตราเดียวกับครูที่สอนเด็กปกติ สภาพการจัดการเรียนการสอนที่มีเด็กพิเศษเข้ามาเรียนร่วมภาวะของครูก็เพิ่มมากขึ้น ครูจะต้องดูแลทั้งเด็กปกติ และเด็กพิเศษ จำนวนบุคลากรจึงไม่เพียงพอ และขาดการสนับสนุนทางด้านงบประมาณ

ด้านกระบวนการ โรงเรียนมีแนวทางในการดำเนินงานในการรับเด็กพิเศษเข้าเรียนร่วมอย่างเป็นระบบ มีแบบแผนเพื่อที่จะดำเนินงานตามแผน ตั้งแต่การรับเด็กเข้าเรียน การจัดการเรียนการสอน รวมถึงการวัดผลประเมินผล แต่ยังขาดการประเมินโครงการ และรายงานผลอย่างต่อเนื่อง

ด้านผลผลิต เด็กพิเศษได้รับการจัดการเรียนการสอน ตามศักยภาพของเด็กพิเศษ มีการประเมินพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อพิจารณาในการเลื่อนขั้นที่สูงขึ้นนั้น เด็กพิเศษแต่ละคนจะใช้แบบประเมินที่แตกต่างกัน โดยจะเน้นการสังเกตพฤติกรรมเป็นสำคัญ ทั้งนี้การประเมินพัฒนาการของนักเรียนจะขึ้นอยู่กับแผนการจัดการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (IEP)

โดยสรุป โครงการนี้ดำเนินการบรรลุผลตามจุดประสงค์ของโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ จึงสมควรดำเนินการต่อไป

คำสำคัญ : โครงการเรียนร่วม

ABSTRACT

Co-learning between special children and normal children can help them adjust themselves to real society and the real world. This study aimed to evaluate and present a co-learning model in Changwat Roi Et using the qualitative research methodology by upholding the CIPP Model evaluation. This model evaluated these 4 aspects : context, input, process and product. It was a case study of Wat Pa Rerai Municipal School under the Division of Education, Roi Et Municipality. To collect data the researcher used formal and informal interviews with the administrator, teaching staff, parents and students as well as document analysis. The study results were subsequently presented by means of a descriptive analysis. The results of the study could be summarized as follows:

In context, the co-learning model used for manage was the SEAT structure. The principle and concept were to have special children have most opportunities to learn together with normal children. The major objective of the co-learning project was to provide opportunities for special children to live with normal children in society . The administrator, teaching staff, parents and students understood project objective. The policy for project operation was clearly determined.

In input, the number personnel, the amount of allotted budget, and materials and supplies for project operation had not yet been supported from the agencies involved as they should be. Compensations of special teachers were provided at the same rate as normal teachers. For the conditions of organization of learning and teaching for special children learning together with normal children, teacher's burdens increased. The teachers had to look after normal children and special children. Thus the number of personnel was inadequate and they lacked budgetary support.

In process, the school had an operational guideline for systematic admission of special children for co-learning. There were plans to follow from admission of children, organization of learning and teaching to measurement and evaluation. However, they still lacked the project evaluation and the report on the operational results in continuity.

In product, the special children received organization of learning and teaching according to their own potentials. Physical, emotional, social and intellectual developments were evaluated for considering promotion to higher class level. Each special child used a different evaluation form. Emphasis was mainly on behavior observations. For all this evaluations of student's developments would depend on the individual learning plan.

In conclusion, this project was operated and it efficiently achieved all the project objectives. Therefore, the project should be operated further.

Keywords : Co-learning Project

บทนำ

ผู้พิการในสังคมยุคที่ผ่านมามีประสบการณ์ทุกข์ยากแสนสาหัส แต่การแสวงหาความช่วยเหลือผู้พิการก็จะปรากฏอยู่ในทุกช่วงเวลาของประวัติศาสตร์ ซึ่งคนพิการสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพที่เหลืออยู่ ดังนั้นการให้การศึกษาแก่ผู้พิการและเด็กที่มีความต้องการพิเศษจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสังคมในยุคนี้นี้ หากเราไม่จัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความต้องการ

พิเศษแล้ว เด็กเหล่านั้นจะกลายเป็นผู้ที่เสียเปรียบที่สุดในสังคมต่อไป การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในยุคต้นๆ เป็นการส่งเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนพิเศษที่จัดสำหรับเด็กเหล่านี้โดยเฉพาะ ซึ่งผิดหลักการที่จัดแยกเด็กออกเป็นชนส่วนน้อยของสังคม และขัดแย้งกับสิทธิพื้นฐานของเด็กและผู้ปกครอง ที่เด็กควรมีสิทธิเลือกที่จะเรียนร่วมในโรงเรียนปกติหรือโรงเรียนพิเศษ

จากกรณีที่โรงเรียนเทศบาลวัดป่าเรไร สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด เป็นโรงเรียนแห่งแรกที่บุกเบิก และทำโครงการนำร่องในการเรียนร่วมของเด็กพิเศษ ที่มีความบกพร่องหลายประเภทเข้ามาเรียนร่วมกับเด็กปกติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 และได้มีการพัฒนาเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จากศูนย์การศึกษาพิเศษร้อยเอ็ด และจากโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ให้คำปรึกษาและฝึกอบรมให้แก่ครูในโครงการเรียนร่วมเสมอ ซึ่งในปีการศึกษา 2551 กองการศึกษาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมีนโยบายที่จะขยายโอกาสการเรียนร่วมไปสู่โรงเรียนในเขตเทศบาลทั้ง 7 แห่ง เพื่อเป็นการเปิดโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็กพิเศษ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมินโครงการการจัดการเรียนร่วมของเด็กพิเศษในโรงเรียนปกติ เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินโครงการ และพัฒนาการของเด็กพิเศษที่เข้าเรียนในโครงการทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ในลักษณะโครงการการเรียนร่วมที่มีรูปแบบที่แตกต่างกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนปกติต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อประเมินโครงการการดำเนินการจัดการเรียนร่วมโรงเรียน จังหวัดร้อยเอ็ด ในด้านบริบท (Context Evaluation) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ด้านกระบวนการ (Process Evaluation) และด้านผลผลิต (Product Evaluation) ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะประเมินโครงการเรียนร่วม จังหวัดร้อยเอ็ด คือ โรงเรียนเทศบาลวัดป่าเรไร กองการศึกษาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ใช้วิธีการวิจัย เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยยึดรูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model ดังนี้ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต

ด้านผลผลิต

การประเมินพัฒนาการของนักเรียนในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ระดับประถมศึกษาปีที่ 1-3 จะใช้การสังเกตเป็นส่วนใหญ่ ส่วนในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ขึ้นไป จะต้องทำแบบทดสอบควบคู่กับการสังเกต ใช้เกณฑ์การประเมินผ่านและไม่ผ่าน เด็กพิเศษจะอยู่ร่วมกับเด็กปกติตลอดเวลา จะแยกเฉพาะเวลาสอนเสริม ในช่วงบ่าย ซึ่งครูได้เข้ารับการอบรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์การศึกษาพิเศษ โรงเรียนสอนคนตาบอด และใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น โดยเฉพาะ

อภิปรายผลการวิจัย

ด้านบริบท

โครงการเรียนร่วมของโรงเรียนเทศบาลวัดป่าเรไร ซึ่งมีเด็กพิเศษในโครงการทั้งสิ้น 27 คน เป็นการจัดรูปแบบของการได้เรียนรู้ร่วมกันระหว่างเด็กพิเศษกับเด็กปกติ เน้นในการส่งเด็กพิเศษให้มีโอกาสได้เข้าไปเรียนร่วมกับเด็กปกติ ซึ่งการส่งเด็กพิเศษออกไปเรียนร่วมนั้นต้องดูศักยภาพของเด็ก เมื่อเด็กพิเศษได้เข้าไปเรียนร่วมกับเด็กปกติ ทำให้มีโอกาสมุ่งมั่นในสังคมปกติมากขึ้น แม้ว่าในบางครั้งเด็กพิเศษอาจจะปรับตัวไม่ได้ คุณครูในโครงการ ทั้งในห้องปกติ และครูการศึกษาพิเศษ และเพื่อนๆ จะช่วยกันให้ความช่วยเหลือ ทำให้เด็กพิเศษยอมรับตนเองมากขึ้น ซึ่งวัตถุประสงค์หลักของการจัดโครงการเรียนร่วมขึ้นก็เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กพิเศษได้อยู่ร่วมในสังคมกับเด็กปกติ

ด้านปัจจัยนำเข้า

การพัฒนาโครงการเรียนร่วม งบประมาณเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากโรงเรียนเทศบาลวัดป่าเรไร เป็นโรงเรียนสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ดังนั้น งบประมาณการจัดการศึกษาจะได้รับจากเทศบาล เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งต่างจากโรงเรียนอื่นที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จะได้รับงบประมาณจากเขตพื้นที่การศึกษา และศูนย์การศึกษาพิเศษ ค่าตอบแทนของครูผู้สอนเด็กพิเศษจะได้รับในอัตราเดียวกับครูคนอื่นๆ ในโรงเรียน ดังนั้น การรับเด็กพิเศษเข้าเรียนในชั้นจะต้องเป็นการเพิ่มภาระมากยิ่งขึ้น แต่ไม่ได้รับค่าตอบแทนพิเศษเพิ่มจากเงินเดือน จะเห็นได้ว่าถ้าโรงเรียนได้รับการสนับสนุนงบประมาณทั้งทางด้านการดำเนินงานของโครงการ และงบประมาณด้านบุคลากรของโรงเรียน ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการประชาสัมพันธ์ และการประสานงานร่วมกัน โครงการการจัดการเรียนร่วมระหว่างเด็กพิเศษและเด็กปกติจะประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงประเมินในครั้งนี้เป็นการประเมินเชิงคุณภาพที่ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและลึกซึ้ง มีความชัดเจนเพียงพอที่จะตอบปัญหาการวิจัยซึ่งมีวิธีที่สำคัญๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม คือ การสังเกต การสัมภาษณ์ แบบเป็นทางการ การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสนาม

สรุปผลการวิจัย

ด้านบริบท

ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือสนับสนุนครูในการจัดการเรียนรู้ โดยสนับสนุนทางด้านงบประมาณในการจัดทำสื่อการเรียนการสอน ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจในการเรียน ซึ่งครูได้ผ่านการอบรมหลักสูตรการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กพิเศษแต่ละประเภท รูปแบบการเรียนร่วมที่ใช้ในการบริหารจัดการใช้โครงสร้างของซีท (SEAT) อีกทั้งมีการสนับสนุนให้ครูผู้สอนมีการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน โดยได้เปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการจัดการเรียนร่วมมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อนำไปสู่แนวทางปฏิบัติ หลักสูตรที่ใช้สอนในโรงเรียนยังต้องได้รับการพัฒนาและการนิเทศติดตามผลยังไม่ทั่วถึง ครูผู้สอนสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้เด็ก ควบคู่ไปกับการเรียนรู้ปรับพฤติกรรม และอารมณ์ให้เด็กพิเศษเพื่อให้สามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติ

ด้านปัจจัยนำเข้า

ผู้บริหารมีการให้ข้อมูลข่าวสารกับชุมชนทั้งในที่ประชุมของทางเทศบาล แผ่นพับ และเคเบิลทีวี และผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติของเด็กพิเศษในเรื่องความต้องการความรัก ความสนใจ เอาใจใส่ และความต้องการการยอมรับในสังคม จัดให้มีการนิเทศการวัดและประเมินผลจากแบบทดสอบ สัมภาษณ์ และซักถาม เพื่อพัฒนาศักยภาพของเด็กพิเศษ มีการจัดตั้งคณะทำงานตามคำสั่งของโรงเรียนในการจัดชั้นเรียน มอบหมายให้ครูผู้รับผิดชอบ ครูประจำชั้น มีการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)

ด้านกระบวนการ

ก่อนรับเด็กพิเศษเข้าเรียนมีการทดสอบพัฒนาการเพื่อคัดแยกเด็ก และมีการ ส่งต่อเข้าเรียนอย่างเป็นระบบ มีการจัดห้องการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กพิเศษโดยตรง จัดให้เด็กได้รับการบริการทางการศึกษาพิเศษอย่างทั่วถึงทุกคน จัดบริการอาหาร และเครื่องดื่ม ให้กับเด็ก โดยเฉพาะ มีการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับความต้องการของเด็กพิเศษจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสำหรับเด็กพิเศษแต่ละคน โดยเมื่ออยู่ที่บ้านผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมอย่างมากในการทบทวนกิจกรรมการเรียนการสอน และการที่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งทางด้านงบประมาณ และด้านวิชาการ จะเป็นการช่วยเหลือเด็กพิเศษอีกทางหนึ่ง

ด้านกระบวนการ

โรงเรียนจะต้องมีการเตรียมความพร้อมไม่ว่าจะเป็นการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความต้องการของเด็กพิเศษ ผู้บริหารที่ต้องรู้และเข้าใจรูปแบบการบริหารจัดการโครงการเรียนร่วมของเด็กพิเศษ คณะครูผู้สอนต้องมีความรู้ ความเข้าใจเด็กพิเศษแต่ละประเภท สร้างความเข้าใจกับเด็กนักเรียนในการนำเด็กพิเศษเข้าเรียนร่วมกับนักเรียนปกติเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม และชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้ปกครองทั้งผู้ปกครองเด็กพิเศษและผู้ปกครองเด็กปกติ มีการวางแผนเพื่อดำเนินงานตามแผนตั้งแต่การรับเด็กพิเศษเข้าเรียน การทดสอบพัฒนาการเพื่อคัดแยกเด็ก การส่งต่อเด็กเข้าเรียนอย่างเป็นระบบ การติดตามดูแล และการวัดผลประเมินผล และที่สำคัญควรมีการประเมินโครงการอย่างต่อเนื่องทุกปีเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาโครงการเพื่อรายงานผลต่อผู้บริหารระดับสูงต่อไป

ด้านผลผลิต

กระบวนการเรียนการสอนจะใช้การสอนเหมือนเด็กปกติ ข้อสอบเดียวกัน แต่ถ้าเด็กพิเศษที่สอบกับเด็กปกติแล้วสอบไม่ผ่าน จำเป็นต้องสอบซ่อมกับครูการศึกษาพิเศษ ส่วนเด็กพิเศษที่เรียนในห้องพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นเด็กพิเศษที่เรียนเป็นกลุ่มกับเด็กพิเศษด้วยกัน หรือมาเรียนเป็นรายบุคคล การทดสอบจะใช้แบบทดสอบที่ครูการศึกษาพิเศษเป็นผู้ออก ซึ่งจะเป็นแบบทดสอบที่ปรับปรุงมาจากแบบทดสอบของเด็กปกติ นอกจากจะดูคะแนนสอบแล้ว การวัดผลยังมีการสังเกตจากพฤติกรรมของเด็กพิเศษ ขึ้นอยู่กับแผนการจัดการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (IEP)

เอกสารอ้างอิง

จิตติมา อิมอดม. การประเมินโครงการเรียนร่วมของเด็กพิเศษในโรงเรียนปกติ

กรณีศึกษาโรงเรียนพญาไท และโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ฝ่ายประถม. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย , 2543.

ผดุง อารยะวิญญู. การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :

สำนักงานแว่นแก้ว, 2539.

ประยูร อาษานาม. การประเมินโครงการ. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2540.

พงษ์เทพ จิระโร. การวิจัยเชิงประเมินโครงการการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถ

พิเศษในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพมหานคร :

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2539.